ECATERINA PLEŞCA

Institutul de Filologie
(Chişinău)

CONTRIBUŢII LA CERCETAREA CUVINTELOR CU ETIMOLOGIE NECUNOSCUTĂ: ROM. *SMIDĂ*

Învăţătorului meu în toponimie,
dlui doctor habilitat Anatol Eremia,
cu ocazia jubileului de 80 de ani

Abstract

In Romanian, the regionalism *smidă*, a word from the lexical-semantic group of forest, is one with unknown etymology. On the basis of language facts from lexicographic sources and linguistic atlases, the term *smidă* is defined as „young, small, uncleared forest, characterized by certain features of afforestation, embedded in a larger forest". As a result of the analysis it was stated that the ratio between the Romanian word *smidă* and the word with the Latin origin *pădure* is the same as between the words from the substrate and those inherited from Latin. In this article the author supports the substarate origin of the examined term and releases the hypothesis (based on mythological and religious functions of sacred trees and sacred forests that descend from those of the cosmic tree) that most likely our Thracian-Dacian ancestors through the term **smid*(*ə*) designated *sacred fores*t(sacred tree → sacred forest). As shown in the article, diatopic meanings of the Romanian *smidă* as well as the area of its spreading would confirm our assumptions. In their support there are brought lexical-semantic consistencies from Indo-European languages, the closest of which the Romanian *smidă* has with the Baltic languages, due to similar semantic evolutions: *arbore* → *grup*, *mulţime de arbori* → *crâng*, *pădurice*, *pădure*.

Mai mulţi ani în urmă, în unul dintre textele de colind culese de Sabin Drăgoi, am întâlnit cuvântul *smediţă*, necunoscut în zona noastră, cf. textul: „Să-mi iau două-trei *smediţe*,// Să mi-s fac o cununiţă" [1, p. 5]. DLR dă pentru termenul regional *smediţă* înţelesul de „mlădiţă", adică „rămurică, crenguţă subţire şi flexibilă". Acesta este un derivat diminutival de la substantivul *smidă* „desiş format din arbori tineri sau/ şi din tufari…" compus din segmentul *smid*- şi sufixul -*iţă*. Observăm că pentru cuvântul-bază *smidă* era de aşteptat semnificaţia „creangă". Ea poate fi reconstruită pe baza substantivului colectiv *smâz*, un plural singularizat (atestat în RM) [2, p.137]: *smâz* „crengi subţiri şi mlădioase de îngrădit un gard" < *smizi* pl. „crengi…" < *smidă* *„creangă" (cf. *smidă* „gard viu"). Înţelesul mai poate fi reconstruit şi direct din semnificaţia derivatului, urmând modelul diminutivelor *rămurică* (< *ramură* < *ram*), *clombiţă* (< *cloambă*), *mlădiţă* (< *mladă*) – toate cu înţelesul „creangă, lăstar".

E de presupus că *smidă* *„ramură, creangă" a evoluat la *smid* m., *smidă* f. „desiş format din arbori tineri…", „pădurice de arbori tineri" urmând acelaşi model de evoluţie ca şi în cazul lui *creangă*/ *crangă*, „ramură" → *crâng* „Pădurice de arbori tineri şi de lăstari" (DEX).

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

Atestat cu secolul al XVII-lea (DLR), rom. *smidă* „Desiş format din arbori tineri sau din tufe de spini, de zmeură etc.” (DEX) este unul dintre cuvintele cu etimologie necunoscută, un element opac, adică cu formă internă netransparentă în limba română. Acesta se află în relaţii de omonimie cu *smidă* „grindină”, „fulger”, cuvânt învechit atestat la Dosoftei şi Cantemir. Cel puţin, în optica semanticii sincronice, cuvintele respective ţin de domenii lexicale diferite (lumea vegetală şi, respectiv, fenomene meteorologice).

Etimologii ale termenului *smidă* „desiş format din arbori tineri…” au fost aduse de Cihac (din sl. *sviteti* „a scăpăra, a fulgera”, interpretându-l ca „pădure incendiată de trăsnet”) (Cihac A. *Dictionnaire d'étymologie dacoromaine*. *II*. *Éléments slaves*, *magyars*, *turcs*, *grecs modernes et albanais*. Frankfurt, 1879, XXIV, p. 338, citat după A. Ciorănescu), de Bogrea (din ngr. σημύδα „mesteacăn”) [3, p. 736]. Al. Ciorănescu însă prezintă ambele cuvinte omonime cu etimologie necunoscută şi îşi exprimă nesiguranţa în privinţa identităţii lor [4, p. 724]. E necesar să precizăm că termenul examinat nu se află nici în latină, nici în alte limbi romanice. Mai mult ca atât, el nu se află în nici una dintre limbile cu care româna a intrat în contact de-a lungul timpului.

Cum bine se ştie, condiţia absolută în stabilirea unei etimologii este cunoaşterea exactă a realiei şi a experienţei ei. Date însemnate în acest sens pot fi obţinute prin examinarea materialului lexical cât mai vast posibil, mai cu seamă, a celui dialectal (înregistrat pe teren şi care se conţine în atlasele lingvistice), precum şi prin sprijinirea pe relaţia stabilită între definiţia cuvântului şi realitatea extralingvistică ce o acoperă realia desemnată prin cuvântul dat etc. [5, p. 28] – lucru pe care vom încerca să-l realizăm în acest articol cu referire la rom. *smidă*.

Pentru început, vom apela la surse lexicografice şi vom prezenta diferitele semnificaţii ale termenului *smidă*, ceea ce va facilita o cunoaştere mai bună a realiei denumite prin termenul în cauză. DLR glosează termenul *smidă* prin 1. „Desiş în pădure format din tufişuri de mărăcini, de zmeură, de mure etc. care cresc printre copaci doborâţi de furtuni, arşi de trăsnete ori tăiaţi şi care constituie un loc greu de pătruns”; 2. (prin Moldova) „Loc prăpăstios, unde se pătrunde greu” şi 3. (prin Moldova şi prin nordul Olteniei) „Gard viu” (DLR, t. X/4, p. 1114). *Dicţionarul enciclopedic* al României îl glosează prin „pădure tânără şi foarte deasă (de molift, de jnepeni, şi de alte tufe)”; *Dicţionarul explicativ şi etimologic de termeni geografici* aduce semnificaţiile termenului *smidă* înregistrate în ultimele şapte-opt decenii şi regăsite în mai multe surse lexicografice: „Loc cu pădure tânără, crescută în locul unei păduri arse” şi „Luminiş cu tufăriş între copaci” (Porucic T., *Lexiconul termenilor entopici din limba română în Basarabia*. – Chişinău 1931, p. 67); „hăţiş tânăr”, „pădure într-o depresiune” (Rotaru Petre V., Oprescu George A., *Lexicon toponimic*. – Bucureşti, 1943, p. 63); „pădure de tufe, de arbuşti” (Tiktin, citat după I. Iordan, *Toponimie românească*, Bucureşti, 1963, p. 61) [6, Eremia A., *Dicţionar explicativ şi etimologic de termeni geografici*, Chişinău 2006, p. 172]. O altă semnificaţie este „pădure de brazi arsă, care creşte din nou” dată de Kisch, (citat după I. Iordan *Toponimie românească*, Bucureşti, 1963, p. 61, 130-131). În *Dicţionarul* său *etimologic* Al. Ciorănescu defineşte cuvântul *smidă* prin „hăţiş, desiş de pădure tânără” [4, p. 724].

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

Observăm că autorul *Dicţionarului explicativ şi etimologic de termeni geografici* nu aduce atestări noi ale termenului pe teren, ci doar pe cele fixate anterior în literatura de specialitate, ceea ce ne face să credem că în ultimele decenii termenul nu mai este în uz în RM. Totodată vom atrage atenţia asupra faptului, important pentru noi, că la compartimentul „Sinonime" autorul înregistrează doar termenii *desime* şi *desiş*.

E de remarcat că o parte dintre semnificaţiile date mai sus au fost înregistrate direct pe teren de înşişi autorii lucrărilor citate, adică din prima sursă, direct din graiul viu. Or, graiul viu păstrează faptele de limbă aşa cum au evoluat ele, în mod diferit, în timp şi spaţiu. Acestea, înregistrate pe teren cu mai multe decenii în urmă, constituie un material de limbă foarte preţios, având valoare de document. Elocvente în acest sens sânt hărţile lingvistice realizate pe baza materialului de teren (din ultima jumătate de secol). Ele reflectă istoria concretă a limbii din spaţiul geografic cercetat, prin fixarea şi deplasarea hotarelor lingvistice, prin scoaterea în evidenţă a dinamicii procesului sociolingvistic, a stratificării lingvistice şi a vechimii diferite a termenilor înregistraţi [7, p. 16]. Prin urmare, dialectologia păstrează un ansamblu de date istorice înrădăcinate profund în limbă, date ce ne oferă posibilitatea de a verifica direct pe teren reconstrucţiile făcute de comparativistică şi de istoria limbii [5, p. 66]. Mai mult ca atât, materialul de limbă prezentat de noi este unul foarte util în studiul etimologic, deoarece se află în deplină concordanţă cu perfectarea metodelor cercetării etimologice din ultimele decenii, metode ce indică asupra aspectelor spaţiale şi temporale (istorice) ale faptelor de limbă cercetate, ceea ce ne apropie tot mai mult de dialectologie şi de geografia lingvistică. Prin studierea faptelor de limbă în plan spaţial şi istoric, lingvistica de areal se prezintă ca o disciplină istorică [8, p. 25]. Din aceste şi alte considerente, materialul de limbă din atlasele lingvistice prezintă interes maxim pentru cercetările noastre etimologice. Or, termenii *smidă* şi *smediţă* îi avem înregistraţi în câteva atlase lingvistice în toată complexitatea relaţiilor din cadrul grupului lexico-semantic al pădurii.

Astfel, în conformitate cu datele de teren prezentate în atlasele lingvistice (ne vom referi doar la câteva dintre ele) termenii *smidă* şi *smediţă* apar ca varietăţi diatopice pentru a desemna noţiunile:

1. **huci** („pădure mică, deasă cu copăcei şi cu tufari", „pădure mică, tânără şi deasă, tufiş, crâng, huceag", DEX; /„desiş de copaci, pădure tânără şi deasă", DTG) – în 9 puncte: 362 [9, h. 396]; 8, 10 [10, h. 503]; 283, 293, 433, 404 au fost înregistrate formele *smidă*, *sńídâ*, s*mídâ*, *zmnidă*, *znidă*, *zmidă*, sintagma *zmidă deasă*, iar în pct. 242 derivatul *zmidic*(*u*) [11, h. 503]. Varietăţi diatopice: *berc*, *crâng*, *desiş*, *desime*, *desăt mare*, *gai*, *gărână*, *huceag*, *lăstar*, *lăstăriş*, *lozie*, *pădure mică* (*măruntă*), *pădure nouă*, *pădure tânără*, *pădure deasă*, *pădure hucoasă*, *pădure bercuroasă*, *pădure târsocoasă*, *pădurice*, *păduricâ*, *păduriş*, *păduriţă*, *pădurice mică deasă*, *puieţi*, *tăietură*, *leş*, *târşori mărunţi*, *tufar*, *tufiş* ş.a.

2. **desiş** („grup de arbuşti, de tufe de buruieni etc.; pădure tânără foarte deasă", DEX) – în 8 puncte: 551, 362 [9, h. 396, 397]; 293 [11, MN 93/1295] au fost înregistrate formele *smidă*, *znidă*, sintagma *smidă deasă*, derivatele *smidărie* în pct. 551 *şi zmidicu* în pct. 242, 243, 279, 456, 458 [11, MN 93/1295]. Varietăţi diatopice: *crâng*, *desăt*, *desime*, *hici/higi*, *higiş*, *lăstar des*, *pădure deasă*, *sihlă*, *stufiş*, *tăietură deasă*, *tufă deasă*, *ţilhă* [9, h. 396, 397];

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

3. **tăietură** („loc de unde s-a tăiat pădurea”) – în 4 puncte: 284, 315, 302, 283 au fost înregistrate formele *znidă*, *znid*, *zmnidă*, alături de varietățile diatopice *tăietură* şi *pârlitură* [11, h. 502];

4. **zmeuriş** („loc unde creşte multă zmeură”) – în 3 puncte: 264, 277, 282 au fost înregistrate variantele *smnidă* şi *zmnidă* [11, MN 77/1145];

5. **tufiş** („desiş de tufe sau de arbuşti; mulţime de copaci tineri, stufoşi; tufăriş, tufărie”, DEX) – în 2 puncte: 53 şi 353 [12, h. 439] alături de varietățile diatopice: *tufă*, *tufiş*, *huci*, *huceag* (Moldova); *berc*, *berc de tufe* (Transilvania, Crişana) şi *şuşară*, *gai cu şuşară* (Banat) [12, h. 439].

La rândul lui, derivatul *smediță* apare ca varietate diatopică pentru a desemna noțiunile:

1. **mlădiță** („cea tânără de tot care creşte de-a dreptul din rădăcina unui copac”) – în 10 puncte: 271, 291–296, 350, 366, 370 au fost înregistrate variantele *zmădiță*, *znădiță*, *zmediță*, *smediță*, *snădiță*, *mădiță*. Varietăți diatopice: *lăstar*, *odraslă*, *nuia* ş.a. [11, h. 506];

2. **crenguță** („rămurică mică de la un pom”) – în 8 puncte: 274, 294, 295, 296, 366, 371, 373, 400 [11, h. 472, 505, 506] au fost înregistrate formele: *mădiță*, *smediță*, *zmădiță*, *zmediță*. Varietăți diatopice: *clombiță*, *mlădiță*, *mlăjiță*, *zminceauă*, *mugur*, *ramură*, *creangă*, *crenguță*, *altoi*, *lăstar*, *luger* ş.a.

Analiza cantitativă a datelor de teren din atlasele lingvistice ne arată că cel mai des prin termenul *smidă* este desemnat *huciul* şi *desişul* – în 17 puncte de anchetă, după care urmează *tăietura*, *zmeurişul* şi *tufişul* – toți trei termeni doar în 9 puncte de anchetă. Iar prin derivatul *smediță* sânt desemnate *mlădița* şi *crenguța* în 18 puncte de anchetă. În conformitate cu aceleaşi date de teren *mărăcinii*/ *zmeurişul* nu apar ca varietăți diatopice pentru *smidă* [12, h. 434].

Aşadar, datele de limbă (înregistrate în dicționare, lexicoane şi pe hărți lingvistice) privind regionalismul *smidă* şi relațiile lui cu alte cuvinte din grupul lexico-semantic al pădurii ne permit: ■ să delimităm aria actuală de răspândire – Transilvania, Maramureş, Moldova şi Bucovina, Oltenia, Crişana şi Banat; ■ să înregistrăm frecvența lui în spațiu – cea mai mare o atestăm în Transilvania, ceva mai mică în Maramureş, apoi, în ordine descrescândă, în Moldova şi Bucovina, Banat şi Crişana): deci termenul s-a conservat mai bine (pe o arie mai largă) în nordul şi nord-estul spațiului românesc, în regiuni deluroase şi montane cu păduri seculare; ■ să aflăm diferitele lui forme şi semnificații pe teren şi să evaluăm importanța lor în ceea ce priveşte stabilirea sensului lui etimologic. Diversitatea formelor regionalismului *smidă* atestate în graiurile limbii române arată complexitatea acestei reprezentări care ajunge, păstrând relațiile asociative, la înțelesuri diferențiate; ■ să constatăm că în graiuri termenul *smidă* înregistrează diferențe de sens, reprezentând un microsistem lexico-semantic evoluat atât în timp, cât şi în spațiu: – semnificațiile din graiuri ale termenului *smidă* înregistrează semne suplimentare/ diferențiale şi relații complexe între diversele sale semnificații ce intersectează şi alte câmpuri semantice.

În continuare vom proceda la o abordare relațională a semnificațiilor termenului examinat prin confruntarea semelor semantemelor acestuia atestate pe teren. Procedeul se reduce la compararea semelor semantemelor prin metoda opoziției ca mod de evidențiere

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

a semnului diferenţial sau semului ca element minimal, pe de altă parte, definitoriu. Astfel, în urma confruntării materialului lexicografic prezentat referitor la rom. *smidă* vom distinge un şir de seme integratoare stabilite pe baza opoziţiilor de seme (prin *sem integrator* se înţelege semul care reuneşte semele după anumite particularităţi):

I. *densitatea vegetaţiei/ gradul de împădurire* cu opoziţia: – 1. **mare/ des**: *desiş* în pădure, pădure… *foarte deasă*, *desiş* de pădure tânără, *desiş* în pădure format din tufişuri de mărăcini, *desiş* format de arbori tineri sau din tufe de spini, *hăţiş*, *hăţiş tânăr* etc.; – 2. **mic/ rar/ lipsă**: *despădurire*, pădure *tăiată*;

II. *vârstă* cu opoziţia: – 1. **tânără**: pădure *tânără*, desiş de pădure *tânără*, *hăţiş*, desiş de pădure tânără; loc cu pădure *tânără*; hăţiş *tânăr*, (pădure…) *care creşte din nou*, pădure *tânără* şi foarte deasă; 2. **bătrână** – lipsă, nerelevant;

III. *tipul/ caracterul vegetaţiei/ constituenţi ai pădurii*:

1. **arbori –** *pădure* tânără şi foarte deasă (de *molift*…); loc cu *pădure* tânără, crescută în locul unei păduri arse; *pădure de brazi* arsă, care creşte din nou; desiş format de *arbori* tineri…; 2. **arbori şi arbuşti** – luminiş cu *tufăriş între copaci*, desiş format de *arbori* tineri sau din *tufe* de spini, de zmeură etc., *hăţiş*, desiş de *pădure* tânără; 3. **arbuşti –** *pădure* tânără şi foarte deasă (… de *jnepeni*); 4. **arbuşti şi tufe**: pădure de *tufe*, de *arbuşti*; 5. **tufe şi mărăcini**: desiş format… din *tufe*, *mărăcini*, *spini* ori numai *lăstar*i tineri…; desiş în pădure format din *tufişuri de mărăcini*; luminiş cu tufăriş între copaci.

Din datele de care dispunem, mărăcinii nu sunt definitorii pentru *smidă* (harta „mărăcine" nu înregistrează pe *smidă* pentru această noţiune) [12, h. 434].

IV. *gradul de accesibilitate/ pătrundere* cu opoziţia: – 1. **greu accesibil/ inaccesibil**: loc prăpăstios, unde se pătrunde greu; pădure într-o depresiune; desiş în pădure format din tufişuri de mărăcini, de zmeură, de mure etc. care cresc printre copaci doborâţi de furtuni, arşi de trăsnete ori tăiaţi şi care constituie un loc greu de pătruns; desiş în pădure… care constituie un loc greu de pătruns; – 2. **uşor accesibil/ accesibil** – neevidenţiat/ nerelevant;

V. *configuraţia/ caracterul terenului/ locului* – cu opoziţia: 1. **pozitiv(ă)** – neevidenţiat(ă); 2. **negativ(ă)**: loc prăpăstios, unde se pătrunde greu, pădure într-o depresiune; loc greu de pătruns, loc prăpăstios;

VI. – *locul amplasării*: 1. **în pădure –** neevidenţiat; 2. **în depresiune:** pădure într-o depresiune;

Deductiv, vom distinge şi cel de-al şaptelea sem integrator: VII. *mărime/ dimensiune*: 1. **mare** – lipsă; 2. **mică**: pădure mică (măruntă), pădure mică deasă, pădurice într-o depresiune, huci, crâng etc.

În urma analizei făcute pe baza faptelor de limbă din sursele lexicografice şi atlasele lingvistice constatăm că prin termenul *smidă* sânt denumite varietăţi de pădure sau de pădure cu/ sau din arboret sau/ şi subarboret, sau un loc cu anumite particularităţi în pădure, de la care, prin transfer semantic, s-a ajuns să desemneze şi configuraţii negative ale terenului (loc prăpăstios etc.). În conformitate cu materialul diatopic prezentat vom defini termenul *smidă* prin *pădure tânără*, *de dimensiuni mici*, *necurăţată* (sic!) ce se caracterizează prin anumite particularităţi de împădurire (în unele puncte de anchetă

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

şi prin configuraţii negative ale terenului pe care creşte), încorporată, de regulă, într-o *pădure* („întindere de teren acoperit cu copaci”/ „mulţime densă de copaci crescuţi în stare sălbatică”, DEX). În acest sens cf. sintagmele definitorii: „pădure tânără şi foarte deasă”, „desiş în pădure”, „loc cu pădure tânără”, „pădure de tufe, de arbuşti”, „pădure într-o depresiune”, „pădure de brazi arsă”, „pădurice deasă”, „pădurice mică deasă” ş.a. În acelaşi sens sânt de remarcat datele oferite de atlasele lingvistice: în mai multe puncte de anchetă, ca varietate diatopică, alături de *smidă* apare termenul *pădure* cu derivatele *pădurică*, *pădurice*, *păduriţă*, *păduriş*, *pădurişte* sau acestea însoţite de determinative (semne diferenţiale, dar şi definitorii): *pădurice mică deasă*, *pădure deasă*, *pădure tânără*, *pădure mică* (*măruntă*), *pădure nouă*, *pădure deasă tânără*, *pădure cu hălăciugă deasă*, *pădure cu tufari deşi*, *pădure hucoasă*, *pădure bercuroasă*, *pădure târsocoasă* ş.a.

Potrivit datelor de care dispunem, putem presupune că într-un anumit segment de timp din trecut termenii *smidă* şi *pădure*, având înţelesuri identice sau similare, erau utilizaţi în paralel. Concurenţa stabilită între ei a făcut ca termenul latinesc să-i strâmtoreze uzul, întâi de toate, în regiunile romanizate, ceea ce a dus la îngustarea sensului termenului *smidă*, încât astăzi constatăm o specializare semantică mai îngustă în raport cu sinonimul său de origine latină, iar în unele regiuni a dus chiar la scoaterea lui treptată din uz. Regional, sub aspectul conţinutului, termenul în discuţie poate fi calificat ca sinonim (parţial) pentru termenul *pădure*, unul ce denumeşte o parte din întreg sau, mai precis, o categorie a unităţii *pădure*. Raportul stabilit între termenul cu origine necunoscută *smidă* şi cel de origine latină *pădure* este unul de la particular la general: termenul latin impunându-se ca general, iar cel cu etimologie necunoscută, supus restricţiei semantice, s-a specializat în a desemna o parte (cu anumite particularităţi) din întregul *pădure*. Astfel, acoperind o arie semantică mai îngustă, el a fost inclus în sfera termenului *pădure*, iar relaţia dintre *pădure* şi *smidă* poate fi calificată ca una de subordonare.

E de remarcat faptul că între termenii menţionaţi constatăm o concordanţă deplină cu starea de lucruri descrisă de Gr. Brâncuş privind relaţia dintre elementele de substrat şi cele moştenite din latină: „Aceşti termeni formează cupluri semantice cu cei moşteniţi din latină, caracterizate prin relaţii de sinonimie conservate în ansamblul vocabularului prin aceea că între cuvântul latin şi cel din substrat s-a stabilit un raport ca de la general la particular: *lapte* şi *zară*; *caş* şi *brânză*, *urdă*; *ai* şi *leurdă*; *şarpe* şi *balaur*; *vierme* şi *strepede* etc.” [13, p. 185-186], menţionând că elementele de substrat „sunt, de fapt, rezultatul unei influenţe pe care a suferit-o latina în Dacia [13, p. 186]. După acelaşi cercetător, cazurile de sinonimie între cuvintele traco-dace şi latine s-au menţinut datorită specializării semantice [14, p. 18].

O altă trăsătură a cuvintelor din substrat, pe lângă cea de a forma cupluri semantice, este capacitatea lor mare de derivare. Potrivit statisticii privind derivatele celor 89 de cuvinte sigur autohtone făcută de Gr. Brâncuş, elementele fondului lexical autohton al românei au o putere de derivare mai mare sau, cel puţin, egală cu cea a elementelor latine, stabilită fiind pentru cuvintele de substrat media de 6 derivate. Or, numărul mare de derivate reprezintă forţa de rezistenţă în timp a acestora [13, p. 182]. Pentru termenul *smidă* am înregistrat cel puţin următoarele 12 derivate: *smediţă*, *mădiţă*, *smétie*/ *smetíe*, *smidái*, *smidál*, *smidár*, *smidărie*, *smigét*, *smidiş*, *smidos*, *zmadicúţă*, *zmidic*/ *zmidícu*.

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

După noi, derivate din *smidă* sunt şi cuvintele *smicea* şi *smícor*, asupra cărora vom reveni mai jos.

Un indiciu al vechimii înaintate în timp al unui cuvânt este transferul lui din categoria apelativelor în cea a numelor proprii (onomasticizarea lor). Acest aspect prezintă interes pentru cercetarea noastră, dată fiind proprietatea terminologiei geografice de a conserva termeni foarte vechi, care, anterior trecerii lor în categoria numelor proprii, au trebuit să fie cunoscuți timp îndelungat în spațiul nostru geografic ca termeni entopici, adică apelative. La fel ca şi alți termeni, termenii geografici constituie un segment important din sistemul lexical al limbii.

Pornind de la caracterul realiei desemnate, termenul entopic *smidă* denumeşte un obiect geografic din regiunile împădurite din nordul Dunării. Potrivit datelor oferite de o serie de lucrări în domeniu, termenul *smidă* este întâlnit în onomastica românească în calitate de oiconim: *Smidă* (Făgăraşi, Toplița, Hunedoara), *Smida Ungurenilor* (Cîmplung, Suceava), *Snida*, *Smizi* (Vatra Dornei, Moldova-Nouă ş.a.), Smida (Cluj), *Zmida* (Piatra-Neamț), *Snida cu Chetrile*, *Snida Nouă*, *Vîrful Snizii*, *Poiana Snida* (*Smida*) ş.a.; de hidronim: cursurile de apă *Smida*, afluenți ai râurilor Ața (Munții Tarău, jud. Neamț), Muncelu (Munții Şureanu, jud. Hunedoara), Bârzava (bazinul Timiş-Bega, jud. Caraş-Severin), *Pîrîul Snizii*, ş.a.; de toponim: *Valea Smida* (Caraş-Severin), *Smida* – locuri şi cantoane forestiere, toate în dreapta Prutului [15, p. 61; 16, p. 1092; 17, Wikipedia.org. /http: /ro.wikipedia.org/wiki/smida], dar şi ca nume de familie.

Mulțimea de semnificații înregistrate diatopic pentru rom. *smidă*, precum şi mulțimea de termeni corespunzători (sinonimi, din alte puncte de anchetă), fără îndoială, țin de origini şi perioade de timp diferite. Nu avem monografii lexicale asupra terminologiei pădurii, care ar reflecta complexitatea relațiilor termenilor respectivi cu lumea extralingvistică. În acest context e de remarcat că din adânca Antichitate codrii şi pădurile au rămas mediul constant de viață materială şi spirituală ale autohtonului din spațiul nostru geografic, iar înfrățirea cu pădurea fiind o formă de coexistență, de civilizație şi cultură pe care am moştenit-o. Expresiile „românul s-a născut în codru", „românul e frate cu codrul" sau formula „frunză/ foaie verde…" cu care acesta îşi cântă destinul, ascund straturi străvechi de înrudire a autohtonului cu codrul, esențe ale existenței sale în acest spațiu. Este adevărat, epoca modernă a scos din folosință o serie de uzanțe străvechi, însă nu pe toate. Ținând cont de însemnătatea pădurii în viața autohtonului din spațiul nostru, considerăm că unele dintre semnificațiile diatopice ale termenului *smidă* ar fi legate de realii extralingvistice străvechi. Pentru a le scoate în evidență, în continuare ne vom referi la locul pădurii în viața populației autohtone din spațiul geografic carpato-danubian.

Din cercetările paleobotanice şi de geografie istorică cunoaştem că vegetația de pe teritoriul populat de strămoşii noştri traco-daci a fost dominată de plante mari grupate în păduri imense acoperind cele mai diverse forme de relief (montan, cu depresiuni, de deal, de câmpie). Acestea, conform hărților prefeudale, ocupau circa 2/3 din spațiu, situație ce a dăinuit până în Evul Mediu modern [18, p. 11]. Îndelungata şi intensa *trăire în pădure*, după cum susține paleosociologul H. H. Stahl, a dat naştere unei „civilizații

BDD-A6887 © 2011 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

a lemnului" [ibidem]. „Omul care trăia în luminişurile pădurii, sub liziera codrilor ce urcă până în golurile alpine, protejat de arbori imenşi sau de arbuşti târâtori, nutrea pentru această unitate geobotanică idei şi sentimente care s-au cristalizat într-un mod de gândire diferit şi se exprima într-un stil cultural deosebit: modul de gândire care a promovat o mitologie botanică şi stilul de exprimare realist fantastic care a ilustrat această gândire" [18, p. 12].

Modul de reflectare spirituală a vieţii desfăşurate în întregime în pădure a generat cultul arborilor şi al codrilor. În aceste condiţii „Arborii cei mai utili au fost declaraţi sacri sau consacraţi" [18, p. 27]. Pentru valoarea lor materială aceştia erau protejaţi de legile profane, iar pentru valoarea lor mitologică de legile sacre [ibidem]. Aici vom preciza că în categoria arborilor sacri erau incluşi şi arborii loviţi de trăsnet sau fulgeraţi (se credea că prin trăsnire şi fulgerare zeii îi sustrag lumii profane). E de presupus că pădurile posedatoare de arbori loviţi de trăsnet, adică sacri, erau declarate păduri sacre.

Realitatea extralingvistică, fără îndoială, şi-a găsit reflectare în limbă. Din această perspectivă, considerăm necesar de a proceda, pe baza anumitor criterii, la clasificarea şi descrierea tipurilor de păduri din Antichitate.

1. *Criteriul religios*. După destinaţia şi rolul lor mitic şi civil, la traco-daci (şi nu numai) pădurile se divizau în *păduri sacre*, *păduri sacre publice* şi *păduri publice*.

Prin *păduri sacre* trebuie să înţelegem „arbori în grup" (gr. *Ἄλσος*, lat. *lucus*), adică „grupuri de arbori sacri". „Pădurea sacră, – după cum subliniază Henry Thédenat, care a studiat fenomenul, – nu era totdeauna o pădure izolată, ci adesea numai o parte oarecare de pădure", „un luminiş dintr-o pădure", „inima pădurii" [citat după R. Vulcănescu, 18, p. 18], adică un fragment, o parte anume din pădure/ codru, or, pădurea sacră se afla în inima unei păduri mari. R. Vulcănescu precizează că „acest tip de păduri sacre sânt cele aparţinătoare de temple, al căror regim juridic cutumar era cu totul altul, decât al pădurilor sacre publice, care la romani erau în mare cinste în perioada regilor". „Pădurile sacre ale ţărilor cucerite (de romani) rămâneau sacre, cu acelaşi titlu ca şi cele ale teritoriului (roman)" [18, p. 18]. Vom mai adăuga că în Antichitate pădurile sacre au avut un rol mitic (religios) şi unul civil (locuri de convocare şi adunare a poporului, de târguri, de refugiu şi bejenii). E cazul să precizăm că pădurile sacre aparţineau zeilor şi omul nu era în drept să le atingă, iar pădurile publice aparţineau comunităţilor şi tăierea de arbori în ele se făcea în conformitate cu anumite ritualuri.

După noi, unele semnificaţii ale termenului *smidă* trebuie puse în legătură cu pădurile sacre. Fiind părţi (cu funcţii sacre) din pădure/ codru, ele denumesc o parte din întreg; respectiv, ele reflectă un raport similar celui dintre *pădure* şi *smidă*. Delimitarea pădurii sacre „un luminiş dintr-o pădure", dată de H. Thédenat, se află în deplină concordanţă cu definirea diatopică a *smizii* prin „Luminiş cu tufăriş între copaci", dată de T. Poruciuc (a se vedea. supra). O altă semnificaţie ce apropie termenul examinat de pădurea sacră este „Desiş în pădure format din tufişuri de mărăcini, de zmeură, de mure etc. care cresc printre copaci *doborâţi de furtuni*, *arşi de trăsnete*…", or, arborii loviţi şi arşi de trăsnet erau consideraţi sacri, iar spaţiul cu arborii din jur forma pădurea sacră.

Cum bine se ştie, creştinismul a luptat împotriva cultului arborilor şi al pădurilor sacre ca elemente ale religiei păgâne. Distrugerea lor, de regulă, se făcea prin tăiere şi prin ardere. Semnificaţiile termenului *smidă* „Loc cu pădure tânără, crescută pe locul unei

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

păduri arse", „pădure de brazi arsă, care creşte din nou" pot fi puse în relaţie cu pădurea sacră distrusă prin ardere, iar semnificaţiile „pădure de tufe şi arbuşti", „hăţiş, desiş de pădure tânără", „pădure tânără şi foarte deasă (de molift, de jnepeni şi de alte tufe)" pot fi puse în relaţie cu pădurea sacră distrusă prin tăiere. Semnificaţiile date pot fi calificate drept definiri ale unor noi realii apărute pe locul pădurilor sacre lichidate: tufărişuri, crânguri, desişuri. Acestea, până a ajunge să se facă pădure şi să fie curăţate, devin un loc de nepătruns, inaccesibile atât la propriu, cât şi la figurat, date fiind interdicţiile noii religii şi creştinarea treptată a băştinaşilor. Întrucât locul pe care au crescut acestea a rămas a fi unul sacru la autohtonii păgâni, ei i-au păstrat denumirea.

E cazul să amintim că în perioada cuceririi romane s-au tăiat arbori şi păduri, în special, pentru construcţiile militare şi citadine. De aceea nu excludem că unele semnificaţii ale termenului examinat pot fi raportate la perioada respectivă.

Aşa cum tăierea şi arderea arborilor sacri şi a pădurilor sacre ca mijloc de luptă împotriva cultului păgân nu a căpătat proporţii deosebite în spaţiul nostru geografic, acesta ar putea constitui unul dintre motivele din care termenul *smidă* s-a păstrat pe arii restrânse, ca regionalism.

2. *Criteriul geografic*. O altă clasificare, ce depăşeşte cadrul indo-european, se făcea în conformitate cu relieful pe care acestea creşteau: *păduri la munte*/ *deal* şi *păduri la câmpie*/ *şes*.

Pentru pădurea de la munte/ deal româna a păstrat termenul din substrat *codru* (a se vedea: Poruciuc Adrian, *Grec*. Kodros (Κόδρος), *alb*. Shkodër *şi interpretarea etimologică a rom*. codru *ca derivat indoeuropean-paleobalcanic*// Confluenţe şi etimologii, Polirom, Iaşi, 1998, p. 55-85; Pleşca E. *Contributions à l'étude du roumain* codru. Thracians and circumpontic World III. Proceedings of the Ninth International Congress of Thracology, Chişinău-Vadul lui Vodă, 6-11 September 2004, Chişinău, 2004, p. 185-193], iar pentru cea de la câmpie a moştenit din latină termenul *pădure* devenit, cu timpul, unul generalizator.

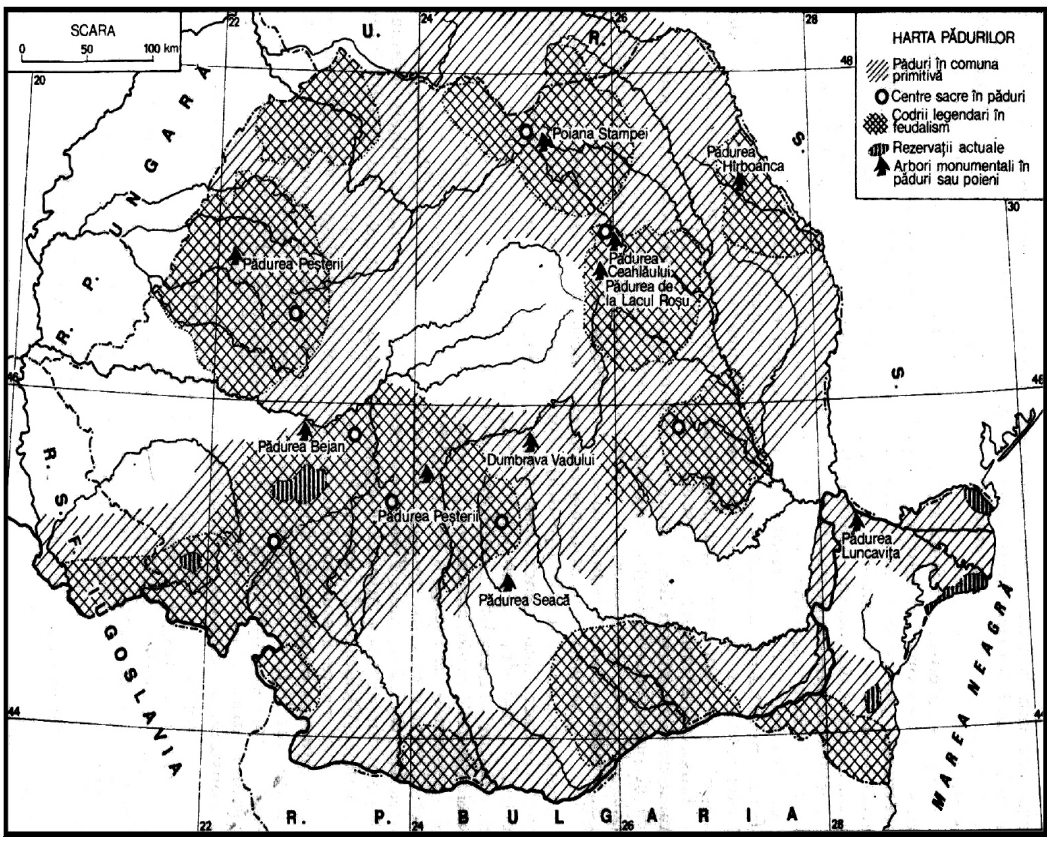
Populaţia băştinaşă, de la munte (acolo, unde stăpână era ea) a păstrat termenul autohton *codru*, pentru desemnarea întinderilor împădurite de la munte şi deal, respectând în continuare riturile şi practicile de tăiere şi cinstire a arborilor sacri şi a pădurilor sacre. Faptul trebuie luat în seamă şi din considerentul că termenul cercetat s-a păstrat în uz cu precădere în regiunile montane din nordul Dunării, mai cu seamă în Transilvania.

În condiţiile date apare necesitatea de a stabili şi raportul dintre *codru* („pădure (mare, deasă, bătrână)" (DEX), „Pădure mare, întinsă, deasă, bătrână, seculară", spec. „pădure care creşte pe munţi, nu la şes" (DA), „pădure la munte şi la deal/ pe relief înalt")… şi *smidă*, care se pretează, după noi, a fi un termen străvechi din limba de substrat. Aici ar mai fi de gândit şi asupra ideii ce se desprinde chiar din definiţiile actuale ale termenilor *codru* – „pădure mare, bătrână…", adică netăiată = necurăţată, neatinsă în timp, – în opoziţie cu *pădure* „pădure tânără, curăţată", adică rărită, îngrijită. Dacă, aşa cum gândim ipotetic, în Antichitate termenul *smidă* desemna pădurea sacră, atunci locul ei era mai indicat în interiorul codrilor, unde omul nu intervenea. În plus, codrii se aflau pe relief înalt, situându-se, după cum se credea, mai aproape de zei, ceea ce le conferea un anume grad de sacralitate. Mai mult ca atât, la dacii liberi, inclusiv şi la acei ce formau enclave în provinciile romanizate, ea a avut o viaţă mai lungă. Dacă examinăm

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

harta pădurilor din Antichitate şi Evul Mediu (elaborată de R. Vulcănescu), constatăm că arborii monumentali şi centrele sacre în păduri se aflau în interiorul codrilor legendari în feudalism, pe relief muntos (a se vedea harta). Faptul ar indica, după noi, asupra unor realităţi şi relaţii de concurenţă mai vechi, de până la romanizare, stabilite la dacogeţii preromani între aceste două categorii de masive împădurite. Iar împrumutul latin *pădure* din regiunile anexate la Imperiul Roman ar putea urma modelul deja existent în limba băştinaşilor.

3. *Criteriul speciei* (*biogenetic*). În conformitate cu acest criteriu vom clasifica pădurile potrivit speciei (speciilor) de arbori care le formau. Astfel, vom avea *păduri de conifere* sau *răşinoase*: de brad, molid, jnepeni, tisă ş.a.; *păduri de foioase*: de stejar, de fag, de carpen şi tei ş.a.; *păduri formate dintr-o singură specie* de arbori şi *păduri mixte*. Întrucât bradul (la munte) şi stejarul (la câmpie şi deal) erau arborii sacri la strămoşii noştri (sub formă de brad şi stejar figura şi arborele cosmic!), la munte pădurile sacre erau de brad / molid. Din relatările lui Vulcănescu aflăm că „împotriva pădurilor şi codrilor de brad, ca şi a arborilor sacri şi consacraţi din familia bradului, în perioada feudală s-a dus sistematic o luptă organizată…" [18, p. 51]. După noi, în legătură cu pădurea sacră de brad poate fi pusă semnificaţia termenului *smidă* „pădure de brazi arsă, care creşte din nou".

Harta pădurilor cu semnificaţie mitologică

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

Din punctul nostru de vedere, întâi de toate, trebuie luată în seamă ipoteza, după noi plauzibilă, legată de cultura şi tradiţiile mitologice ale băştinaşilor, care, cel mai probabil, prin ***smid*(*ə*) au desemnat *pădurea sacră*. La traco-daci, ca şi la alte popoare indo-europene, pădurile sacre aveau funcţii mitologice şi de cult. *Pădurea sacră* ca mulţime de arbori sacri/ loc cu arbori sacri, se află în strânsă relaţie cu *arborele cosmic*. Evoluţiile semantice ulterioare vin în susţinerea acestei ipoteze.

Dacă e să ne referim la semele integratoare ale semantemului *smidă*, apoi vom stabili că unele dintre ele ar corespunde şi pădurii sacre (cu schimbările suportate în timp): *densitatea mare a vegetaţiei*/ *gradul de împădurire*, *vârsta*, *tipul*/ *caracterul vegetaţiei*/ *constituenţi ai pădurii*, *gradul de accesibilitate*, *configuraţia terenului*, *locul amplasării*, *mărime*/ *dimensiune*.

Cum bine se ştie, cuvintele, ca reflectare deplină a vieţii în societate, sânt legate între ele şi formează un sistem. Cea mai mică modificare în cadrul sistemului, ce atinge unul sau mai multe cuvinte, influenţează asupra statutului altor cuvinte, care, într-un fel sau altul, intră în contact cu cuvântul (cuvintele) respectiv(e). Sistemul ca atare are limitele sale, el îşi păstrează echilibrul [5, p. 20-21]. Intervenind în sistem, împrumuturile produc, la acea perioadă de timp, schimbări. În perioada iniţială a pătrunderii lor împrumuturile devin sinonime înlocuitoare, iar acestea se pot afla într-o poziţie mult mai favorabilă decât echivalentele lor autohtone. Pe de altă parte, trecând într-o altă limbă, cuvântul-împrumut trece din „cadrul unei reţele de asociaţii formale şi semantice" într-un spaţiu lingvistic în care îşi pierde relaţiile sale asociative, mai cu seamă, dacă realităţile respective reflectate în cele două limbi în contact nu corespund. De aceia, chiar dacă pe un segment îngust împrumuturile ocupă o poziţie favorabilă, acestea îşi creează cu greu familii (numeroase) de cuvinte şi nu totdeauna devin polisemantice. La rândul lor, cuvintele autohtone deseori cedează: îşi îngustează semantica, dacă aceasta este bogată, sau dispar cu totul din uz, dacă au o semantică săracă [ibidem].

Raportând termenul *smidă* la categoriile respective de cuvinte, trebuie să spunem că acesta s-a păstrat în limbă înfruntând de-a lungul timpului pe *crâng* „Pădurice de arbori tineri şi de lăstari", pe *huci/ huceag* „Pădure mică, tânără şi deasă, tufiş", pe *hăţiş* „Loc plin cu mărăcini, cu arbuşti spinoşi etc."; „desiş greu de străbătut; pădure mică foarte deasă, cu mulţi lăstari tineri şi arbuşti", pe *sihlă* „pădure deasă de copaci tineri" (DEX) ş.a. împrumuturi făcute în cadrul grupului lexico-semantic al pădurii, datorită semanticii bogate şi a numărului mare de derivate, a circulaţiei sale în arii conservatoare, dar şi datorită relaţiei originare cu cel mai vechi strat mitologic ce a stat la baza viziunii despre lume a strămoşilor noştri. Pe de altă parte, uzul lui îndelungat i-a întărit poziţia în limbă.

Dacă lingvistica de areal caută asemănări ale faptelor de limbă într-un grup concret de limbi, dialecte sau graiuri ale unei limbi, determinate de continuitate spaţială, atunci lingvistica comparată, la care vom apela pentru a aduce date noi şi a stabili etimologia termenului examinat, caută asemănări între limbile înrudite genetic. Aici vom preciza că se are în vedere înrudirea genetică dintre limbile indo-europene, nu dintre cele romanice, deoarece, aşa cum am afirmat mai sus, etimonul termenului *smidă* nu se află nici în latină, nici în alte limbi romanice. Pe baza cercetărilor făcute anterior, susţinem că rom. *smidă* este un cuvânt necunoscut pentru comparativistica indo-europeană. După noi, prin acest

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

cuvânt româna, alături de alte limbi indo-europene, a păstrat o relictă de mare valoare cu încărcătură mitică legată de *arborele cosmic*.

În mitologiile arhaice ale popoarelor lumii *arborele cosmic* „constituie un concept de bază de tip universal, care include în conținutul lui întregul cosmos figurat sub imaginea unui arbore ca imagine globală a lumii şi vieții redate în formă vegetală" [19, p. 125]. Potrivit datelor oferite de mitologia botanică şi istoria etnologiei, la sfârşitul epocii bronzului şi începutul epocii fierului, cosmosul a fost imaginat de oamenii primitivi (nu numai de indo-europeni!) ca un arbore imens, cu rădăcinile înfipte în pământ şi cu coroana în cer, numit *arborele cosmic* sau *arborele lumii*. În viziunea oamenilor primitivi arborele cosmic este liantul care uneşte cele trei nivele ale cosmosului, numite şi lumi, în care era împărțit universul, înlesnind comunicarea dintre ele: *lumea htoniană* (subterană) – „prin rădăcinile ce răscolesc adâncurile în care se implântă"; *lumea de mijloc* (de pe suprafața pământului) – „prin trunchi şi crengile de jos"; *lumea uraniană* (din înaltul cerurilor) – „prin ramurile dinspre vârf, atrase de lumina cerului". Aflat în mijlocul universului, arborele are caracterul unui centru. În virtutea acestui concept, se face ca arborele lumii să fie sinonim cu *axa lumii* – „centrul, echilibrul, sprijinul a tot pământul locuit, împletitură cosmică" (Pseudo-Hrisostomul, idem). La unele popoare arborele reprezintă drumul dintre cer şi pământ, pe care călătoresc zeii, spiritele şi sufletele, şi pe care îl străbat acei ce trec din lumea vizibilului în cea a invizibilului [19, p. 125]. Iată de ce arborele a fost fundamental pentru existența omului antic.

La daci, după cum ne relatează R. Vulcănescu, arborele cosmic a fost înfățişat în poziție naturală, drept, cu ramurile înfipte în cer şi coroana confundându-se cu întregul cosmos [18, p. 35]. Observăm că în viziunea despre lume a strămoşilor noştri, la fel ca la alte popoare ale Antichității, arborele cosmic cuprindea tot cosmosul: „coroana lui acoperea cerul", „rădăcina lui umplea pământul"; „în coroană era sălaşul ceresc al zeilor", iar între rădăcini era Infernul". Trunchiul se afla între cer şi pământ, adică în spațiul de mijloc (terestru) ce hotărnicea lumea subterană de cea uraniană. *Ramurile* lui sanctificau locul pe care îl acopereau.

În urma cercetărilor comparativ-istorice s-a stabilit că în aşezările primitive din sud-estul Europei, ce include spațiul geografic populat de români, există un bogat cult al arborilor sacri (succedanee ale arborelui cosmic) concepuți ca o replică htonică a arborelui cosmic şi ca suport material al bolții cereşti a unei aşezări. [18, p. 28]. Locul în care este implantat este deosebit de la un popor la altul şi e sacru pentru fiecare popor luat în parte, deoarece în jurul lui se desfăşoară mitic întreaga activitate terestră. Mai mult ca atât, locul implantării în vatra satului a fost considerat *centru material şi spiritual* al aşezării [ibidem], dar şi al universului lor mitic. Închipuit în centrul lumii concrete, arborele susține bolta cerească. Un alt succedaneu al arborelui cosmic, coloana cerului de tipul stâlpului sacru, îndeplinea şi rolul elementar de a fixa hotărniciile lumeşti şi supra lumeşti ale vieții umane şi cele ale naturii cosmogonice.

Din viziunea mitică a indo-europenilor despre arborele cosmic desprindem trei valori mitosemantice: 1) arbore, 2) centru, mijloc (ca poziție în univers), 3) (parte a) lume(ii). E de remarcat că fiecare grup social imprimă cuvântului o marcă particulară, în

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

corespundere cu viziunea sa asupra lumii. Întrucât la indo-europeni arborele reprezintă *cosmosul viu* în necontenită regenerare (fie ritual şi concret, fie mitic şi cosmologic, sau pur simbolic) [20, p. 279], acesta a fost păstrat, mai cu seamă, ca simbol al mezocosmosului – loc unde se desfăşura viaţa văzută, trăită şi imaginată de om.

După cum observă R. Vulcănescu, arborele cosmic este prima creaţie majoră din procesul cosmogoniei române [21, p. 243]. Cele două legende mitice despre zidirea lumii, înregistrate spre sfârşitul sec. al XIX-lea la români, confirmă acest fapt. *Legenda mitică despre emersiunea arborelui cosmic din Apele primordiale* ne relatează că mai întâi a apărut *arborele*: din toiagul aruncat de Dumnezeu în „apa cea mare" „crescu un arbore mare". Şi numai apoi Dumnezeu făcu lumea: „Din copacul cel mare, carne căzu pe pământ şi din frunzele copacului se iviră oamenii" [21, p. 241-242]. Tot din această legendă mitică desprindem faptul că *arborele cosmic* a devenit *axa cosmică* în jurul căreia mai apoi, s-a constituit întreg Cosmosul. Din *Legenda mitică despre crearea Cosmosului de Fărtat şi Nefărtat* aflăm că la acoperirea pământului cu cer aceştia „au proptit cerul cu toate ale lui pe *arborele cosmic* şi pe marginile pământului [21, p. 245]. În conformitate cu cele relatate în legendele mitice, mai întâi a apărut arborele cosmic (deci a fost primordial!), apoi pământul (lumea subterană dintre rădăcinile lui), mai apoi lumea (lumea de mijloc locuită de om) şi numai apoi cerul (lumea uraniană). În limba unei comunităţi antice în care religia şi credinţele constituiau pilonul în jurul căruia se mişcau toate şi de la care toate îşi trăgeau începutul, nu a putut să nu lase urme în limbă.

Datele extralingvistice aduse mai sus privitor la cunoaşterea vieţii spirituale şi materiale, a mediilor sociale şi naturale constituie o condiţie a succesului în cercetările noastre etimologice. E de remarcat că în cazul nostru sfera extralingvistică dată se află în strânsă legătură cu înţelesul cuvântului cercetat, în mod special, cu partea de mijloc a realiei desemnate, aflate în lumea terestră a mezocosmosului – spaţiu locuit de om şi căreia îi corespunde semantemul „lumea de mijloc". Semantemul „lumea de mijloc" a fost reconstruit prin lexemul **med*$^{[h]}$*i̯o-* [22, p. 485] pe baza cercetării comparate a unui şir de corespondenţe din limbile indo-europene, cf.: v. ind. *madhyas* „medius", *mádhyam* n. „mijloc, centru", *madhyamá* „de mijloc (despre spaţiul intermediar), *mádhya* n. „míjloc, centru, spaţiu intermediar (între cer şi pământ)", av. *maiδia-* „de mijloc" gr. *μέσσος*, *μέσος* „de mijloc", lat. *medius*, „de (din) mijloc, central", gal. *medio-* (atestat în oiconimul Mediolanum „Milan"), v.isl. *Miðgarðr* „Lumea de mijloc", v. engl. *middan-geard* „Lumea de mijloc", „cercul terestru (al orizontului), suprafaţa terestră"; got. *midjis* „amplasat la mijloc", v. g. s. *mitti*, irl. *mide* „medium", v. prus. *median* „arbore, copac", lit. med. *mẽdžias* „arbore", lit. *mẽdis* m. „arbore, copac"; slave: ucr., biel. *межá*, bg. *междá*, scr. *мéђа*, slvn. *méja*, ceh. *meze*, slvk. *medza*, pln. *miedza* „hotar, hat, răzor" ş.a. [23, p. 591-592]. Ţinem să atragem atenţia asupra faptului, destul de însemnat, că formele atestate istoric sânt alcătuite din una şi aceeaşi rădăcină. E de remarcat că lexemul **med*$^{[h]}$*i̯o-* atestat în arealul lingvistic indo-european are etimologie indo-europeană.

După cum subliniază E. Benveniste, „Orice reconstrucţie etimologică trebuie să ţină foarte bine seama de repartiţia dialectală a formelor şi de relaţiile care se desprind din ele,

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

în vederea clasării semnificațiilor" [24, p. 83]. În acord cu cerințele înaintate de lingvistul citat, pe baza formelor atestate istoric şi a relațiilor care se desprind dintre ele, am stabilit că termenul românesc *smidă* are corespondențe lexico-semantice în mai multe limbi indo-europene, dintre care cele mai apropiate le are cu limbile baltice, cf.: v. prus. *median* „arbore, copac", lit. *mẽdis* m. „arbore, copac", lit. med. *mẽdžias* „arbore, copac" evoluat în lituaniana dialectală. la „crâng, pădurice, pădure", jem. *mẽdė* f. „pădure, pădurice, crâng"; lit. *mẽdė* „pădure", *medė́kas* „*pădurice*", „*medelýnas* „pepenieră (silvică)", let. *mežs* „pădure", „copac", „crâng, pădurice". În aceste limbi avem evoluția: *arbore* → *arbore împreună cu arbori*/ *arbori împreună* = *grup*/ *mulțime de arbori* → *crâng*, *pădurice*, → *pădure* (*locul pe care creşte mulțimea de arbori*). Pentru o evoluție similară „arbore" → „pădure" cf.: bg. *бор*, scr. *бôр*, slvn. *bôr* „pin" şi ceh. *bor* „pădure de pin", rus. *бор* „pădure de conifere pe soluri uscate, nisipoase", „pădure de pin", „pădure mixtă", „pădure de foioase"; biel. *бор* „pădure", pln. şi v. sor. s. *bor* „pădure", dar şi v. isl. *mǫrc*, v. engl. *bearu* „pădure", precum şi: gr. *δρύς* „stejar", poetic „arbore", *δρυός* „arbore", „stejar", *δρυμά* „pădure de stejar", *δρυμός* „dumbravă de stejar", „pădure", „desiş".

Observăm că formele atestate istoric în limbile baltice şi română sânt alcătuite din unul şi acelaşi radical. Cuvântul românesc are un *s*- mobile, însă, spre deosebire de majoritatea reflexelor indo-europene, nu are sufix, la fel ca lit . *mẽdė* „pădure", let. *mežs* „pădure", „copac". Pentru limbile baltice şi română vom reconstrui radicalul ***(s)med-*** „arbore, crâng, pădurice, pădure", pentru care e de presupus un etimon indo-european comun ****med$^{[h]}$-***, de la care s-a format derivatul ****med$^{[h]}$jo-***.

Din câte se ştie, studierea relațiilor cu baltica completează direcția de cercetare comparată a elementelor de origine traco-dacă din limba română. Sensul etimonului comun permite constatarea gradului de apropiere sau de depărtare semantică a cuvântului în română şi baltică față de etimonul indo-european. Mai mult ca atât, datele din mitologia românilor confirmă în bună parte arhaismul aspectelor tratate.

Sprijinindu-ne pe atestările din limba şi civilizația românilor, considerăm că termenul entopic *smidă* „desiş, pădurice…", cu etimologie necunoscută în limba română, are aceeaşi origine indo-europeană ca şi reflexele de mai sus. După noi, atât formal cât şi semantic, termenul se încadrează în structura dată. În arealul nostru lingvistic radicalul indo-european se caracterizează prin ataşarea lui *s*- mobile: ****(s)med-*** > ***(s)mid-***, precum şi prin închiderea vocalei anterioare din radical.

Apariția şi consolidarea formei cu *s*- mobile poate avea câteva explicații: 1) la început, cuvântul-radical a avut semnificația „arbore", ajuns să desemneze „mulțime de arbori, pădure" forma a trebuit să corespundă noului sens; 2) concurența mai târzie cu împrumutul de origine slavă *mladă* „vegetație arborescentă; lăstăriş; desiş; pădure tânără şi deasă" (DEX), apropiat după structură şi înțeles şi răspândit pe o arie însemnată; 3) dar acest *s*- ar putea fi impus de armonia limbii sau de factori care nu sânt cunoscuți încă şi privesc limbile indo-europene în general sau cele vechi balcanice. Prezența lui *s*- mobile este larg atestată în română, cf.: *a* (*s*)*fărâma*, *a* (*s*)*coborâ*, *a* (*s*)*cufunda*, *a* (*s*)*chinjui* (din mg. *kinozni*) ş.a. şi nu numai. Situația acestui sunet nu este totdeauna clară nici la nivel indo-european.

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

Pe baza acestor supoziții, pentru o perioadă mai veche, putem reconstrui forma **med-* „arbore” > *s-mid-* „arbori împreună” = „crâng” > *s-mid*(*-ă*) „desiș, pădurice, pădure” (un plural singularizat). Regional, pentru *smădiță* a fost înregistrată forma *mădiță*, fără *s-* mobile. Tot regional a fost înregistrat derivatul *smícor* „vârf de arbore”, dacă e să ne referim la semnificația „arbore” a cuvântului examinat.

Din cele expuse, este limpede că deosebirile semantice din cadrul acestui grup de cuvinte se află, sub raportul conceptului, în relație cu străvechiul mit despre *arborele cosmic*, despre care am relatat mai sus. Mai precis, faptele de limbă se află în strânsă legătură cu semnificațiile lui mitologice. Prevalarea unui sau altui simbolism al arborelui ține de locul pe care îl ocupa realia în viața grupului social concret, de segmentarea diferită a fragmentului de realitate dat.

Pe baza faptelor de limbă atestate în idiomurile indo-europene, – foarte însemnate sub raportul mediului geografic populat şi cel al civilizației materiale şi spirituale, dar şi al funcțiilor principale ale arborelui cosmic (succedaneelor şi derivatelor sale: coloane, stâlpi sacri etc.); ținând seama de repartiția dialectală a formelor atestate, punând în evidență raportul adevărat dintre fapte –, vom clasa semnificațiile şi vom reconstrui alte două semanteme ce se află în relații strânse cu cea deja cunoscută de noi „Lumea de mijloc”.

Semantemul „arbore” este construit pe baza atestărilor din grupul de limbi baltice, rusa dialectală (probabil în regiunile istoric baltice, ulterior rusificate) şi română: v. prus. *median* „arbore, copac”; lit. med. *mẽdžias* m. „arbore, copac”, regional „pădure, dumbravă, crâng”, lit. *mẽdis* m. „arbore, copac”, *mẽdė* „pădure”, jem. *mẽdė* f. „pădure, pădurice, crâng”; let. *mežs* „pădure”, „copac”, „crâng, pădurice”, dar şi rus. dial. *межá* „pădurice”, rom. *smícor* „vârf de arbore”, *smid* m., *smidă* f. „desiș, pădurice, pădure…”, *smâz* „crengi subțiri şi mlădioase de îngrădit un gard”, *smediță* „crenguță”.

Max Vasmer consideră că înțelesul cuvintelor baltice s-a dezvoltat din „tufăriş pe hotar (*mejā*)”, propunându-ne confruntarea cu modelul de evoluții din v. isl. *mork* „zonă de frontieră” → „pădure” şi v. sued. *Mark* „hotar” → „pădure” [23, p. 592]. Ne întrebăm, dacă nu cumva faptele au fost răsturnate.

Dacă e să pornim de la realitatea extralingvistică legată de arborele cosmic, cercetarea ne orientează pe alt făgaş: dacă arborele ca obiect mito-geografic a fost primar, atunci şi semantemul „arbore” poate fi considerat primar. Or mai întâi a trebuit să existe obiectul geografic arbore, apoi acesta să constituie o lume în care ar exista, şi numai apoi să capete şi funcție de hotar între lumi, respectiv, să avem evoluțiile „Lumea de mijloc”, „hotar”. Mai mult ca atât, funcție de hotar în lumea profană o aveau şi alte obiecte geografice decât arborele şi pădurea. Pentru ilustrare aducem *Cartea domnească de danie* de la Stefan al III voievod mănăstirii Putna, din 1488 aprilie 3, Suceava, document slavo-moldovenesc (în traducere) prin care se fixează hotarul unui sat: „…Iar hotarul acestui sat… să le fie începând de la Lucovița, de la stejarul înclinat peste zăpodii, peste drum la stâlp, unde-i săpată o movilă, şi de aici drept peste vale, la movilă la deal, şi de la această movilă peste câmp tot peste drumul cel mic, până la drumul cel mare, ce vine dinspre Lucovița, şi de la acest drum mare până la heleşteul lui Iurie, iar de aici drept peste câmp, la stâlp, iar de aici peste câmp la stejarul, care este la Obrejie şi la râu, la Derlui, la heleşteul mănăstirii,

BDD-A6887 © 2011 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

şi de aici în sus la pârâu, până la Soloneţ, de aici pe pârâu până la şanţul heleşteului, şi la stâlp, de aici drept peste câmp până la baia Coznei, şi prin baie, până la drumul mic, şi pe drumul mic până la stâlp, şi la stâlpul vechi, la drumul mare, care vine de la Cernăuţi, şi peste drum drept peste câmp şi peste vale la stâlp, la stejarul însemnat, care are pe el un bour, la Iablonăuţi de la Cuciur, şi peste valea care se numeşte Ruptura la altă vale, şi la drum şi peste valea Corovnei la stâlp, iar de la acest stâlp, care este pe coastă, şi la ulmul la pârâul Corovnei şi puţin mai sus de prisaca lui Pliuşco, şi peste Corovne la stâlp şi peste vii la stâlp la costişă, şi la piatra la vârf pe valea Adâncă, apoi pe valea Adâncă şi peste Derlui, la deal şi drept peste câmp la măr, la marginea pădurii, apoi în pădure între două poiene, apoi prin făget în jos până la hotarul Lucoviţei, unde iese poteca din făget, şi de-a curmezişul cornului la stejarul înclinat, la marginea pădurii. Acesta îi este lui tot hotarul [25, p. 185, 187-188].

Păstrarea semantemului „arbore” > „pădure” la baltici şi români se explică prin faptul că strămoşii acestora constituiau civilizaţii rurale ce se caracterizau prin grad sporit de conservatism şi prin legătura strânsă cu Patria.

Cum bine se ştie, limbile baltice sânt cele mai arhaice dintre limbile vii indo-europene, conservând fapte de limbă mai vechi chiar decât unele atestări din limbile clasice, care, nu în puţine cazuri, desemnează realii venite din preistorie, păstrând denumirea şi semnificaţia lor cea mai veche. Or, datele aduse de noi constituie o mărturie în acest sens.

Semantemul „hotar” este construit pe baza atestărilor din grupul de limbi slave, vorbitorii cărora s-au aşezat ultimii în patria lor istorică. El a fost reconstruit pe baza rus., ucr. *межá*, bg. *междá*, scr. *мéђа*, slvn. *méjá*, ceh. *meze*, slvk. *medza*, pln. *miedza* ş.a. cu semnificaţiile „hotar, hat, răzor” [23, p. 592]. Semnificaţia „hotar” fiind înţelesul de bază în acest grup de limbi. Faptele semantice sânt confirmate şi de datele din primele texte bisericeşti (traduse din greacă în slava veche), în care gr. *ῥύμη* „stradă îngustă, ulicioară” (prin „stradă” trebuie să înţelegem spaţiul dintre case, spaţiu de mijloc, ce hotărniceşte, de hotar) este tradus prin v. sl. ***межда***, pe când adverbul gr. *μέτᾰξύ* „între, la mijloc” este tradus prin v. sl. ***междꙋ*** (rus. *между* este un împrumut din vechea slavă bisericească, autohton în rusă fiind *межý*) [ibidem]. Pe baza materialului respectiv din limbile slave, pentru protoslavă a fost reconstruită forma **medi̯ā* [ibidem]. După unii cercetători, înţelesul din slavă derivă din denumirea „semn de hotar”, „stâlp de hotar”, care în sens ritual este echivalent al arborelui [22, p. 485], ca substitut al arborelui cosmic. La fel ca acesta, succedaneele sale fixau hotărnicii lumeşti şi supralumeşti, conceptul mitic fiind transferat în uzul profan.

E de remarcat faptul că **semantemul „Lumea de mijloc**” ce a dezvoltat semnificaţiile „centru, mijloc” cunoaşte cea mai largă răspândire în cele mai multe dintre limbile indo-europene, cf.: v. ind. *madhyas* „medius”, *mádhyam* n. „mijloc, centru”, gr. *μέσσος*, *μέσος* „de mijloc”, lat. *medius*, „de (din) mijloc, central”, got. *midjis* „amplasat la mijloc”, v.g.s. *mitti*, irl. *mide* „medium” ş.a. [23, p. 592].

După noi, evoluţia semantică din indo-europeană s-a produs în deplină concordanţă cu gândirea religioasă a grupurilor sociale vizate. Schimbările în cauză se prezintă astfel:

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

arborele cosmic ≥ *arbore* (ca obiect mitico-geografic în viaţa religioasă şi profană, precum şi ca sprijin) → *lumea de mijloc* (reprezentată de arborele cosmic) ≥ *mijloc*, *centru* (arborele cosmic se află în spaţiu dintre lumi, centru de sprijin al cerului; în viaţa profană a ajuns să desemneze orice punct central dintr-un anumit spaţiu geografic (şi nu numai); → *hotar între lumile htoniană şi uraniană* (*hotărnicii limeşti şi supralumeşti*) ≥ *hotar* (arborele cosmic ca obiect mitico-geografic ce se află în centru, între două lumi, despărţindu-le, capătă funcţia de hotar; în viaţa profană el desparte două sau mai multe obiecte).

Ceva mai sus am afirmat că termenii *smicea* şi *smícor* trebuie trataţi ca derivaţi din *smidă*. Aceste două cuvinte, la fel ca termenul *smidă*, sânt legate de viaţa în pădure a românului şi a strămoşilor lui. Termenul *smícor* este definit de DLR prin „Vârf de arbore”, iar *smicea* prin „Ramură roditoare specifică mărului şi părului, subţire, flexibilă, lungă până la 30 cm, cu toţi mugurii vegetativi” de DEX şi prin „Ramură tânără care se dezvoltă pe rădăcina sau tulpina unei plante; lăstar, mladă etc.” de DLR. Însă la o examinare relaţională a uzului celui din urmă cuvânt vom stabili că el denumeşte şi rămurica tânără, doar cu muguri, fără încrengături, dreaptă, subţire şi flexibilă, care creşte şi formează vârful unei crengi/ crăci sau a unui arbore. Diferitele sale semnificaţii se explică prin specificul şi forma de creştere a realiei arborescente. În acest sens cf. exemplele: „Pentru vârf însă sânt indispensabile mlădiţele sau zmicelele din lemn tare”; „Şi mai sus între zmicele// Cântă două turturele” (DLR), adică încrengăturile care cresc pe partea terminală şi formează vârful (-rile) cracului sau al(e) arborelui, adică înaltul. Cu aceeaşi indicaţie asupra înălţimii avem derivatul *smicor* „Vârf al arborelui” (DLR). Dacă termenul *smícor* stă izolat în limbă, *smicea* are un şir de forme şi derivate: *micea*, *cimcea*, *zimţea*, *znicea*, *smincea*; *smânceáuă*, *smiceluşă*, *smiceluţă*, *smicioagă*, *smigdea*, *smicél*.

Prin analogie, prin *smicea* au fost denumite o serie de obiecte sau părţi de obiecte cu vârf ascuţit sau vârful ascuţit al unor obiecte: „Partea ascuţită a fusului”, „Beţişor cu vârf ascuţit folosit în medicina populară”, „Cuţitaş mic şi ascuţit…”, „cuţit folosit în cizmărie pentru tăiat pielea”, „săgeată” ş.a.

Ca derivat din *smidă*, termenul *smicea* din limba română, a suportat unele schimbări fonetice. În urma derivării consoana -d- din radical şi sufixul -c- (**smid-c-ea*) au format grupul consonantic *-dc-* din două sunete oclusive. Ulterior are loc asimilarea regresivă a primei consoane (*-d-*) de cea de-a doua (*-c-*) după modul de articulare (*-d-c-* : *-c-c-* : *-c-*), proces fonetic suportat şi de derivatul *smicor*. (din **smi -d-c- or* : **smi -c-c- or*, *smi -c- or*).

În final vom face unele precizări în ceea ce priveşte semnificaţia derivatului *smediţă* „rămurică, crenguţă subţire şi flexibilă”. După noi, semnificaţia dată este o dovadă că termenul *smidă* a avut la strămoşii noştri semnificaţia „arbore, copac”. Faptul că anume derivatul diminutival *smediţă* a păstrat semnificaţia „rămurică, crenguţă subţire şi flexibilă” a unui arbore nu este deloc întâmplător. El devine clar, dacă îl examinăm din perspectivă mitică. Un şir de datini şi credinţe ne arată că, pentru a îmbuna zeii, lor li se aduceau ofrande ramuri de arbori sacri sau consacraţi (ca substitute ale acestora cu funcţie apotropaică). Datinile şi credinţele respective constituie o moştenire neolitică, ele îşi trag obârşia din fondul neolitic de rituri şi credinţe. Cu referire la genetica lor,

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

Mircea Eliade constată: „…rădăcinile sânt mult mai profunde decât lumea greacă sau romană sau chiar decât cea mediteraneană, mai profundă decât lumea orientului apropiat antic” [20, p. 274]. Odată cu creştinarea, ele au căpătat o expresie creştină. Uzul sacru şi apotropaic al crenguţelor de arbori îl avem şi astăzi în spaţiul nostru: la Florii se sfinţesc crenguţe de salcie (arbore sacru la daco-geţi şi români) şi se pun la streaşina, deregii, stâlpii casei („în apărătoarea casei”); la Duminica Mare se pun crengi de nuc (arbore sacru la daco-geţi şi români), de tei ş.a. care se păstrează până la Rusalii. Ele înfăţişează arborele sacru şi semnifică protecţia vegetaţiei asupra omului. În acest sens cf. motivul crenguţei de brad pe vasele dacice sau motivul arborelui pe prosoape, covoare etc. utilizat până în prezent. Cunoaşterea bazelor arhaice ale experienţei religioase ne permite să constatăm că forma şi semnificaţia diminutival/ dezmierdătoare era folosită pe larg în raport cu zeii şi esenţele ce asigurau viaţa Acestora li se atribuia o încărcătură sacră, cf.: *pânică*, *apuşoară* ş.a. Uzul dezmierdător al diminutivului *smediţă* exprimă atitudinea faţă de realia desemnată, pentru a nu le pierde sacralitatea şi funcţia lor apotropaică, dar şi de a îmbuna zeii. Prin urmare, faptul că până la noi a ajuns doar forma diminutival- dezmierdătoare *smediţă*, ţine de încărcătura arhaică sacră a ramurilor de arbori sacri, pe care îi reprezentau în credinţele şi riturile strămoşilor noştri.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Drăgoi, Sabin. *303 colinde cu text şi melodie*. – Craiova, 1935.
2. *Dicţionarul dialectal*, vol. IV. – Chişinău, 1986.
3. *Dacoromania*. Buletinul Muzeului limbii române. Anul III, 1922-1923. – Cluj, 1924.
4. Ciorănescu Alexandru. *Dicţionarul etimologic al limbii române*”. – Bucureşti, 2002.
5. Charles Brucker. *L’étymologie*. – Paris, 1988.
6. Eremia Anatol. *Dicţionarul explicativ şi etimologic de termeni geografici*. – Chişinău, 2006.
7. Брук С. И. *Этнологический атлас Европы и сопредельных стран*. In: Ареальные исследования в языкознании и этнографии. – Ленинград, 1977.
8. Десницкая А. В. *К вопросу о предмете и методах ареальной лингвистики*.// Ареальные исследования в языкознании и этнографии. – Ленинград, 1977.
9. *Micul atlas lingvistic român*. Serie nouă, vol. I. – Bucureşti, 1956.
10. *Atlasul lingvistic român pe regiuni*. *Basarabia*, *nordul Bucovinei*, *Transnistria*, vol. IV. – Chişinău, 2004.
11. *Atlasul lingvistic român pe regiuni*. *Transilvania*, vol. IV. – Bucureşti, 2006.
12. *Micul atlas lingvistic român*. Serie nouă, vol. II. – Bucureşti, 1967.
13. Brâncuş, Grigore. *Vocabularul autohton al limbii române*. – Bucureşti, 1997.
14. Brâncuş, Grigore. *Cercetări asupra fondului traco-dac al limbii române*. – Bucureşti, 1995.
15. Iordan Iorgu. *Toponimia românească*. – Bucureşti, 1963.

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)

16. *Tezaurul toponimic al României*. *Moldova*. Repertoriul istoric al unităţilor administrativ-teritoriale 1772-1988, vol. I, partea a 2-a. – Bucureşti, 1992**.**

17. Wikipedia.org. /http: /ro.wikipedia.org/wiki/smida

18 Vulcănescu Romulus. *Coloana cerului*. – Bucureşti, 1972.

19. Chevalier, Jean, Cheerbrant, Alain. *Dicţionar de simboluri*, vol. I, A-D. – Bucureşti, 1994.

20. Eliade, Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*. – Bucureşti, 2008.

21. Vulcănescu Romulus. *Mitologie română*. – Bucureşti, 1984.

22. Гамкрелидзе, Т. В., Вяч. Вс., Иванов. *Индоевропейский язык и индоевропейцы*, Том 1-2. – Тбилиси, 1984.

23. Фасмер М., *Этимологический словарь русского языка*. – Москва, 1986.

24. Benveniste Émile. *Vocabularul instituţiilor indo-europene*. – Bucureşti, 2002.

25. *Moldova în epoca feudalismului*. *Documente slavo-moldoveneşti*. Veacurile XV-XVI, vol. II. – Chişinău, 1978.

LISTA ABREVIERILOR

alb. = albaneză
arm. = armeană
av. = avestă
bg. = bulgară
ceh. = cehă
gal. = galeză
got. = gotă
gr. = greacă
iem. = jemaită
irl. = irlandeză
lat. = latină
let. = letonă
lit. = lituaniană
lit. dial. = lituaniana dialectală
lit. med. = lituaniana medievală
mg. = maghiară
ngr. = greaca nouă
pln. = poloneză
rom. = română
rus. = rusă
rus. dial. = rusa dialectală
scr. = sârbo-croată
sl. = slavă
slvk. = slovacă
slvn. = slovenă
ucr. = ucraineană
v. sl. = slava veche
v. engl. = vechea engleză
v. g. s. = vechea germană de sus
v. ind. = vechea indiană
v. isl. = vechea islandeză
v. prus. = vechea prusiană
v. sued. = vechea suedeză
v. sor. s. = vechea sorabă de sus

BDD-A6887 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:36 UTC)